

plaques ongeveer gelijk. Gedurende de vijfde decade was het aantal gevallen met uitsluitend lipoidafzetting reeds duidelijk in de minderheid en gevallen met vettig fibreuze plaques en met meer gecompliceerde lesies — vooral bij personen uit de tweede helft der decade — in de meerderheid. In de zesde decade toonde de meerderheid der gevallen reeds gecompliceerde lesies. Er was geen verschil te constateren in de intima-afwijkingen bij vrouwen en mannen.

Sommige onderzoekers menen dat de lipoidafzettingen in de intima op jeugdige leeftijd nog reversibel zijn; de bevinding, dat het aantal lipoidafzettingen met het klimmen der leeftijd toeneemt, maakt die reversibiliteit echter niet erg waarschijnlijk. Ook de grootte van het intima-oppervlak dat bezet was met lipoidafzettingen en het aantal intima-lesies nam met het klimmen der leeftijd steeds toe. In de vierde decade was bij ongeveer tien procent der gevallen meer dan de helft van de oppervlakte der intima aangetast. In de zesde en zevende decade was dat bij ongeveer de helft van de gevallen te vinden. Dit kwam voornamelijk door toeneming van het aantal lesies, niet doordat de lesies zelf zoveel groter werden. Wanneer men de intima van de aorta van jonge mensen microscopisch onderzoekt is er geen enkele aanwijzing voor te vinden dat de lipoidafzettingen secundair zouden zijn aan organisatie van trombi, hemorrhagieën of fibrose. De lipoidafzettingen zijn de primaire lesies. Schrijvers opperen de veronderstelling dat fibrosis is te beschouwen als een reactie van het weefsel op de lipoïde stoffen. Op verschillende leeftijd zou het weefsel verschillend reageren. Op oudere leeftijd reageert het weefsel met de eerder genoemde derde graads afwijkingen (trombotische afwijkingen, necrose, verkalking enzovoort). Maar dit zijn, zoals de schrijvers opmerken, slechts hypothesen, die door verder onderzoek moeten worden bewezen.

L. J. Bastiaans

## Boekbespreking

G. A. Lindeboom, *Corticosteroid therapie in de praktijk. De erven F. Bohn n.v., Haarlem, 1961. 226 bladzijden, f 9,75.*

In een notedop geeft dit boekje een overzicht van de werking der bijnierschors-hormonen, zoals deze in de afgelopen tien jaren zijn toegepast. Vele huisartsen hebben verlangend uitgezien naar het verschijnen van een dergelijk werk, zakelijk, inzicht gevend in de fysiologische en farmacologische werking, met richtlijnen voor de therapie, alsmede de bijwerkingen en verwickelingen. De schrijver laat de toepassing bij ziekten van de tractus digestivus, de lever en het pancreas, de gewrichten, het hart, de nieren, en de longen de revue passeren en behandelt vervolgens de collageenziekten, de bloed- en systeemziekten, de infectieuzen en allergische aandoeningen en de endocrinologische afwijkingen.

De toepassing van corticoiden in de verschillende specialismen is het hoofdstuk, dat voorafgaat aan het aanhangsel, waarin de talrijke preparaten met de handelsnaam, samenstelling en wijze van toediening in een overzichtelijke tabel staan gerangschikt. Een literatuurlijst van 390 artikelen, bijgewerkt tot 1961, maakt een nadere oriëntering over een bepaald onderdeel zeer wel mogelijk. Wederom een boek van Lindeboom, dat zonder twijfel de belangstelling van iedere huisarts verdient.

K. Gill

Chr. L. Rümke en Dr Constance van Eeden, *Statistiek voor medici, Uitgeverij L. Stafleu & Zoon, Leiden, 1961. 115 bladzijden, prijs f 18,75.*

Er zijn weinig beroepen waarin men zo intensief met de statistiek wordt geconfronteerd als dat van huisarts. Aan de ene kant wordt immers in de literatuur voor de arts steeds meer van statistische technieken en terminologieën gebruik gemaakt en aan de andere kant zal de huisarts zijn eigen wisselende ervaringen op een of andere wijze moeten verwerken om aan de hand daarvan weer beslissingen te kunnen nemen.

Vanuit dit standpunt bezien is dit boekje een voortreffelijke inleiding. In het eerste gedeelte wordt veel aandacht besteed

aan de gedachtengang die ten grondslag ligt aan een statistische analyse en de interpretatie van de uitkomst daarvan. Hierbij komt de betekenis van een aantal van de meest gebruikte begrippen en symbolen, waarover bij de leek op statistisch gebied nogal eens wat misverstand bestaat, duidelijk naar voren.

In het tweede gedeelte worden een aantal statistische technieken — toetsen — nader belicht. De schrijvers hebben daarbij een aantal toetsen gekozen, die ook toepasbaar zijn op geringe aantallen waarnemingen en die naar hun ervaring op veel problemen van toepassing zijn.

Het boekje is in voor artsen begrijpelijke taal geschreven terwijl de wetenschappelijke kwaliteit, gezien de schrijvers, geen betoog behoeft.

J. Strackee

*Jaarverslag 1960 Gezondheidsorganisatie T.N.O.*

Dit jaarverslag geeft weer een indrukwekkende lijst van onderzoeken, die in 1960 door T.N.O. zelf (17) zijn aangepakt, respectievelijk elders (30) met subsidie van T.N.O. in gang zijn of in dit jaar werden afgesloten (19). Van verschillende van deze laatste onderzoeken verscheen het eindverslag als dissertatie.

Uiteraard is het niet doenlijk alle onderwerpen van onderzoek hier te noemen weshalve wij volstaan met enkele van de voor de huisarts interessante vraagstukken op te sommen. Uit de eerstgenoemde categorie onderzoeken kan dan worden genoemd: B.C.G. vaccinatievraagstuk, en astma-onderzoek, onder andere een onderzoek naar het effect van adem oefeningen bij astma en een onderzoek naar de geneeskragtige werking van een verblijf in de gemeentegrotten van Valkenburg (waarvan in 1961 het resultaat, namelijk géén werking, werd gepubliceerd in het *Tijdschrift*). Bij het onderzoek naar factoren, welke bij jonge kinderen aanleiding geven tot het optreden van de eerste astmatische verschijnselen was onder meer een der praktische conclusies, dat de gestoorde moeder-kind relatie, die zich bij het kinder-astma vrij frequent lijkt te ontwikkelen, in vele gevallen kan worden voorkómen door doelmatige steunende en voorlichtende adviezen aan de ouders. Voor de huisarts zou hier onder andere een belangrijke taak kunnen liggen.

Verder imponeert in deze categorie wel bijzonder hetgeen in ons land op het gebied van onderzoeken in zake atherosclerose wordt verricht.

In het verslagjaar werd een afdeling klinisch geneesmiddelenonderzoek ingesteld, waaruit wel blijkt, dat hier een blijvende taak ten behoeve van de volksgezondheid ligt.

Behalve over deze afdeling bevat het verslag mededelingen met betrekking tot nog vijf instellingen, onder meer het Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde, die onder de gezondheidsorganisatie T.N.O. ressorteren. Ook hierin vindt de huisarts een schat van informaties over aan de gang zijnd speurwerk in Nederland.

In de afgelopen vijf jaren heeft ons genootschap nauwe banden met T.N.O. kunnen aanknopen en op verscheidene plaatsen in het verslag kan men hiervan nota nemen, hetgeen stimulerend moge werken op de lust van de huisarts individueel of in groepsverband bij te dragen tot de wetenschappelijke bestudering van de huisartsgeneeskunst. Belangstellenden kunnen — zo lang de voorraad strekt — een exemplaar aanvragen bij het secretariaat van de Gezondheidsorganisatie T.N.O., Koningskade 12, postbus 297, 's-Gravenhage.

H.

## HET LEZEN WAARD

De Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne heeft een herziene uitgave doen verschijnen van de brochure „Kleuterzorg”. Deze brochure omvat drie artikelen, geschreven door W. J. Bladergroen, kinderpsychologe en de kinderartsen J. P. Boekhold en M. Brandenburg. De artikelen zijn voor het eerst in 1957 verschenen in het Maandblad voor de Geestelijke Volksgezondheid.

Degenen die in kleuterzorg zijn geïnteresseerd en speciaal zij die een kleuterbureau leiden zullen dit boekje het lezen waard vinden.

De prijs is f 0,75. Te bestellen bij het bureau van de Bond: Stadhouderslaan 148A, Den Haag.